

Nieuwsbrief XV – juni 2015

Bibliotheek Koninklijk Conservatorium Antwerpen

Nieuws uit de boekentoren

Digitaliseren van ons audiovisueel erfgoed; hoe een drukplaatje uit ons theatererfgoed tot leven komt; fraaie decormaquettes en een handige hulp voor onderzoek in de podiumkunsten... dat én een kleine greep uit de vele aanwinsten vindt u in onze vijftiende bibliotheekniewsbrief.

Berichten uit de bibliotheek

* VAN ANALOGE TAPE TOT DIGITAAL BESTAND: EEN TOEKOMST VOOR AUDIOVISUEEL ERFGOED

In navolging van vele boeken en partituren uit onze collectie (zie Nieuwsbrief XIV – mei 2014) krijgt nu ook een deel van ons audiovisueel archief een tweede, digitaal leven. Daarvoor ging de conservatoriumbibliotheek in zee met VIAA, het Vlaams Instituut voor Archivering. Die instelling is in opdracht van de Vlaamse overheid gestart met een grootschalig digitaliseringsproject voor audiovisueel materiaal. Doel is het digitaliseren, archiveren en openbaar maken van het Vlaamse audiovisuele erfgoed en het zo duurzaam te bewaren en te ontsluiten voor toekomstige generaties. Een hele opdracht, gezien de grote achterstand in Vlaanderen inzake het digitaliseren van (bedreigd) erfgoed. Naast de conservatoriumbibliotheek hebben op dit moment al zo'n veertig cultureelerfgoedinstellingen en omroepen zich bij het VIAA-project aangesloten, waaronder VRT, KADOC (KU Leuven), UGent en het Letterenhuis.

De gedeeltelijke digitalisering van ons audiovisueel archief kadert in onze opdracht als erkende erfgoedbibliotheek en dient een dubbel doel: een breder publiek toegang verlenen tot unieke bronnen én het verzekeren van het voortbestaan van die bronnen. In onze collectie bevindt zich immers een pak oude geluids- en beeld dragers die op termijn onbruikbaar dreigen te worden. Grammofoonplaten, openspoelaudiotapes, openspoelvideotapes, audio- en videocassettes,... het zijn dragertypes die stilaan een gezegende leeftijd bereikt hebben. Dat brengt niet alleen de nodige 'ouderdomskwalen' met zich mee, het betekent ook dat de bijhorende afspelerapparatuur steeds zeldzamer wordt. Het maakt deze audiovisuele bronnen bedreigd erfgoed.

In 2013 bracht de bibliotheek in kaart welk archiefmateriaal in aanmerking kwam voor het VIAA-project. Begin 2014 werd gestart met de eigenlijke digitalisatie, die per materiaaltype en volgens een vast traject gebeurt. In een eerste fase worden in de bibliotheek de geluids- of beeld dragers gecontroleerd op eventuele preservatieproblemen (gebruiksschade, azijnzuursyndroom, schimmelvorming, *sticky-shed syndrome*, ...) en geregistreerd in een database.

Daarna wordt het materiaal naar een gespecialiseerd digitalisatiecenter overgebracht, waar van elke drager drie digitale kopieën worden gemaakt. Twee kopieën komen terecht op twee onafhankelijke onlinelocaties, de derde kopie wordt offline bewaard in een voormalige atoombunker. Het originele archiefmateriaal keert vervolgens terug naar de bibliotheek.

Op dit moment zijn al 1.300 audiocassettes gedigitaliseerd uit de collectie Albert Michiels (1923 – 2008), jazzverzamelaar en oprichter van Jazz Hoeilaart. Voor de komende maanden staat de digitalisatie gepland van zo'n 370 geluidsbanden (voor de kenners: kwartduimaudiotapes), o.a. uit de collecties van het Fonds Jef Van Hoof en het Fonds Arthur Meulemans. Ze bevatten onder meer unieke opnames van recitals en concerten die teruggaan tot de vroege jaren vijftig. Andere dragertypes, zoals openspoelvideo, Betacam SP en audio CD-R, komen in een volgende fase aan bod.

Om het gedigitaliseerde audiovisuele materiaal van alle partners te bundelen werkt VIAA aan een digitaal platform. Dat zit voorlopig in een eerste testfase. Het wordt dus nog even wachten voor we u het resultaat van ons nieuwste digitaliseringsproject kunnen voorstellen. Meer nieuws over het verdere verloop verneemt u uiteraard hier.

Meer weten over VIAA? Surf dan naar <http://viaa.be/>

Maaïke De Prins

*** EEN DRUKPLAATJE UIT ONS THEATERARCHIEF: PAULA LINDBERG**

Het archief van de Studio van het Nationaal Toneel en de Studio Herman Teirlinck herbergt naast een omvangrijke fotocollectie ook een kleine verzameling drukplaatjes van foto's en afbeeldingen die in de jaren zestig en zeventig gepubliceerd werden in vaktijdschrift *De Scène*. Een van deze plaatjes, een portretfoto van een dame, had aanvankelijk geen bijschrift. Bij het doorbladeren van enkele jaargangen werd echter duidelijk dat het hier gaat om zangeres en zangpedagoge Paula Lindberg.

Lindberg, van Joodse afkomst, werd geboren in Duitsland in 1897. In de eerste decennia van de 20ste eeuw bouwde ze een internationale muziecarrière uit en vertoefde ze in de hoogste intellectuele kringen. De opkomst van het naziregime deed Lindberg in 1939 samen met haar echtgenoot, de chirurg Albert Salomon, naar Nederland vluchten. Daar werden ze naar kamp Westerbork gedeporteerd, maar ze konden vluchten en leefden ondergedoken tot het einde van de oorlog. De levensloop van Lindbergs stiefdochter, de jonge kunstenaar Charlotte Salomon, kende een fatalere afloop. Zij werd eind 1943, enkele maanden na haar huwelijk in Zuid-Frankrijk, gedeporteerd naar Auschwitz en gedood. Charlotte liet een grote collectie autobiografische gouaches na, getiteld *Leben? oder Theater?*, waarin Lindberg een hoofdrol speelt.

Na de oorlog bleef Lindberg in de Nederlanden wonen en was ze actief als stempedagoge. In 1945 ging ze aan de slag als hoofdvaklerares bij het Muzieklyceum in Amsterdam. Vijf jaar later begon ze te doceren aan de zomeracademie van het Mozarteum in Salzburg. Nog eens zes jaar later, in 1961, kwam ze in contact met Alfons Goris, die op dat moment net een leidende functie bij Studio Herman Teirlinck had gekregen. Hij wilde het vak stemtraining verder uitbouwen: 'Van toen ik in 1956 Herman Teirlinck mocht leren kennen, die mij van een noodzakelijke scholing nog dieper bewust maakte, bleef in mij een onvervuld verlangen over naar doorgevoerde stem-training. De Studio-praxis toentertijd bleef inzake stemcultuur beperkt tot ortofonie.' Een vriend wees hem op Lindberg, omdat hij had 'begrepen dat zij de Studio dienst zou bewijzen'. Dit resulteerde uiteindelijk in een samenwerking: vanaf dat moment

kwam Lindberg, 64 jaar oud, om de drie weken een dag naar de Studio in Antwerpen (p. 20).

In het artikel in *De Scène* (*De Scène* 9 (1968), nr. 7, p. 20-21) waarbij de portretfoto van Lindberg als illustratie diende, blijkt Goris terug op deze ontwikkelingen en de rol van Lindberg in het zangonderricht. 'Het strekt deze kunstenaars tot eer dat zij, in volle vernieuwingsdrift de moed en het geduld heeft gehad om de oude technieken te blijven pratikeren en telkens weer aan te passen aan de gevoeligheden van de dag. Zij heeft mee de muziek gevrijwaard voor de technologische dreun, door ze nooit los te maken van de menselijke stem en het lichaam. (...) Haar eerste lessen zullen me altijd bijblijven door de zin voor syntese en de speelsheid, waarmee zij ons met deze tot dan toe onbekende materie wist vertrouwd te maken. (...) Haar ideeën waren konvergent met wat we hoorden van Teirlinck zelf en van Lea Daan, die gratie altijd baseerden op natuurlijke kracht. Een goede stem doet altijd denken aan de rust van de natuur. (...) De krisperingen van de geforceerde speltoestand dienen alle te worden overwonnen langs doorgevoerde trainings, die eigenlijk neerkomen op een zichzelf bevrijden van remmingen en verkeerde houdingen, die een zogenaamde beschaving ons bezorgt. (...) Stemgeluid voor Paula Lindberg involveert de hele mens met al zijn zintuigen. Haar lessen zijn beweeglijke, stemgeworden beleving. (...) De stempedagogie zoals Paula Lindberg die opvat, zal voor de toneelspeelkunst altijd een duidelijke opgave blijven.' (p. 20)

Paula Lindberg zou ook nadien nog een erg actieve rol blijven spelen in de internationale muzikscène. Zo stichtte ze in 1989 een eigen liedwedstrijd die sindsdien om de twee jaar in oktober plaatsvindt aan de Universität der Künste in Berlijn: de Paula-Salomon-Lindberg-Wettbewerb. Op 8 juni 1999 werd Lindberg nog geïnterviewd door Guy Sonnen, een oud-leerling van haar die in 1972 afstudeerde aan Studio Herman Teirlinck. De opname bevindt zich thans in het Joods Historisch Museum te Amsterdam. Een jaar later, op 17 april 2000, stierf Lindberg op 102-jarige leeftijd. 'Ik heb altijd met jonge mensen meegeleefd. Op die manier kan je niet oud worden.' (*De Vallei* 27/01/1968 p.12) Deze uitspraak van Lindberg, waarvan zij zelf de persoonlijke belichaming werd, drukt duidelijk de manier uit waarop ze in het leven stond.

Elise Gacoms

Bronnen:

- *De Scène* 9 (1968), nr. 7, p. 20-21.

- Website Joods Historisch Museum Amsterdam (veel informatie over de familie, zij bezitten de collectie gouaches *Leben? oder Theater?* van Charlotte Salomon):

<http://www.jhm.nl/cultuur-en-geschiedenis/personen/s/salomon,+charlotte>

<http://www.jhm.nl/collectie/thema%27s/charlotte-salomon/introductie-op-het-werk>

Link naar het interview van Guy Sonnen met Paula Lindberg:

<http://www.jhm.nl/collectie/audiovisueel/10000526>

- Artikel in Veenendaals dagblad *De Vallei*, 27 januari 1968, p. 12.

*** DECORMAQUETTES VAN DE REDERIJERSKAMER DE GOUDBLOEM**

Het historisch archief van de Rederijerskamer De Goudbloem, bewaard in het Stadsarchief Antwerpen, gaat terug tot 1895 en geeft een mooi beeld van de rijke geschiedenis van het amateurtheater in Antwerpen. In de 19de eeuw waren amateurtoneelverenigingen voor velen de enige plaats waar men met cultuur in contact kwam.

De Goudbloem ontstond uit het patronagetoneel van de Sint-Paulusparochie, maar groeide uit tot een geroemde vereniging. Als herhaald winnaar van het prestigieuze Landjuweel was De Goudbloem ook ambassadeur voor het Vlaamse amateurtoneel in het buitenland.

De maatschappelijke veranderingen die zich vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw voordoen, hebben echter een nefaste invloed gehad op deze bloeiende vereniging. Toch weet de groep, zij het met veel minder leden, zich aan te passen aan de nieuwe tendensen, zowel in de theaterwereld als in het verenigingsleven. Straattheater wordt een nieuwe uitdaging vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Heel deze evolutie kan je terugvinden in het verenigingsarchief aan de hand van foto's, affiches, diploma's, programma's, scripts, statuten, ledenwerking enz. vanaf de 19de eeuw tot het einde van de 20ste eeuw. Het archief bevat ook decormaquettes, maar omdat het Stadsarchief geen objecten bewaart, heeft de Conservatoriumbibliotheek deze fraaie maquettes geadopteerd. (Het Stadsarchief heeft wel foto's van de maquettes).

Het gaat om volgende maquettes:

1. *De erfgename* - Pesaro
Decor Maketbouw C. De Beuckelaer
(hierboven te zien)
2. *Al te bont* - Peter Coke
Decor Jos Peeters
3. Zonder titel
Decor Rik Otté
4. *Zandzakjes*
Geen decorbouwer vermeld
5. Zonder titel
Decor Mordant
6. *Wie krijgt een baby* - H. Sturms en F. Jacobstetter
Decor Rik Otté
7. *God is liefde*
Geen decorbouwer vermeld

Giovanna Visini (Stadsarchief Antwerpen) – Jan Dewilde

Bron:

Mark van Strydonck: brochure tentoonstelling '*Van achter het Masker,*' 1 maart tot 9 april, KBC-toren Antwerpen

*** EEN NIEUWE DATABANK VOOR ONDERZOEK OVER PODIUMKUNSTEN:**

'Offering complete articles with just a few keystrokes, the International Index to Performing Arts Full Text is a powerful information resource on the Web. Combining the power of access via the International Index to Performing Art's thesaurus--controlled indexing with the added depth of full-text searching, this database delivers complete information from popular and scholarly performing arts journals.' Zo omschrijft IIPA Full Text zichzelf, en daar is geen woord van gelogen. Naast de volledige inhoud van IIPA ontsluit deze databank de *full text*-inhoud van artikels uit meer dan honderd gezaghebbende en toonaangevende tijdschriften, zoals *American Theatre*, *Dance Chronicle*, *Dance Teacher*, *Theatre Journal*, *Theatre Survey*, *Opera News* en nog veel meer.

Deze databank behandelt volgende onderwerpen:

- Dans

- Theater
- Film
- Mime
- Opera
- Poppenspel
- Radio
- Televisie
- Video

U krijgt toegang tot deze interessante databank via het researchportaal van de bibliotheek:

www.libraryconservatoryantwerp.be – klikken op ‘bibliotheek’ en op ‘databanken’ – zie bij ‘databanken theater’ en bij ‘databanken dans’.

Jan Dewilde

Een kleine greep uit de vele aanwinsten

Partituren:

- Bargielski, Zbigniew, *Concerto for percussion and orchestra* (PWM, 1978)
 Daneels, François, *3 improvisations* (Schott, 1984)
 De Leeuw, Ton, *Car nos vignes sont en fleur* (Donemus, 1981)
 Dürrüoğlu-Demiriz, Muhiddin, *Varioactivité: pour quatuor de clarinette* (s.n., 1997)
 Godfrey, Daniel S., *Arietta for cello and piano* (Pembroke, 2012)
 Heynen, Walter, *Melopee & dans: voor hobo solo* (s.n., 1982)
 Houdy, Pierre, *Promenade pour deux trompettes* (Leduc, 1963)
 Lachert, Piotr, *Troisième sonate (piano)* (s.n., 1991)
 Lee III, James, *Ancient words, current realities: for concert band* (Subito, 2012)
 Ligeti, György, *Ricercare per organo* (Schott, 1990)
 McClaren, Cort, *The book of percussion pedagogy* (C. Alan Publications, 2006)
 Sleichim, Eric & Peter Verhelst, *Intra-muros* (S.l., 2007)
 Van Hove, Fred, *Pianokwartet* (s.n., s.a.)
 Widmann, Jörg, *Fantasie für Klarinette* (Schott, s.a.)
 Zaninelli, Luigi, *Elegy for alto saxophone & piano* (C. Alan Publications, 2011)

Boeken:

- Bossuyt, Ignace, *Jean-Philippe Rameau, 1683-1764. Een kennismaking* (Lipsius, 2013)
 Claycomb, Ryan, *Lives in play: autobiography and biography on the feminist stage* (University of Michigan Press, 2014)
 Craenen, Paul, *Composing under the skin* (LUP, 2014)
 Crombez, Thomas, *Arm theater in een gouden tijd* (Lannoo Campus, 2014)
 Gardiner, John Eliot, *Bach: muziek al seen wenk van de hemel* (De Bezige Bij, 2014)
 Gordon, Robert, *Harold Pinter: the theatre of power* (University of Michigan Press, 2013)
 Miles, Barry, *Frank Zappa* (Atlantic Books, 2004)
 Oberhoff, Bernd, *Mozart: eine musikpsychoanalytische Studie* (Imago, 2008)

CD's:

- Agsteribbe, Frank, *Compositions for fortepiano* (Apotheosis Records, 2013)
 Cage, John, *Singing through / Joan La Barbara* (New Albion Records, 1990)
 Donizetti, Gaetano, *La Favorita* (Nuova Era, 1989)

Penderecki, Krzysztof, *Stabat Mater* / Tapiola Chamber Choir (Finlandia, 1995)
Posman, Lucien, *Welcome stranger* / Aquarius o.l.v. M.M. de Smet (Phaedra, s.a.)
Schubert, Franz, *Irina Lankova plays Schubert* (Indesens, 2013)
Scott, Tom, *Masterpieces: best of the GRP years* (Universal, 2013)
Sibelius, Jean, *Piano pieces* / Marita Viitasalo (Finlandia, 1993)
Telemann, Georg Philip, "*O woe ! O woe ! My canary is dead!*" / Bach Concertus o.l.v. Ewald Demeyere (Accent, 2009)

DVD's:

Daugherty, Michael, *Jackie O* (Dynamic, 2009)
Defilla, P.A., *Iannis Xenakis: Mythos und Technik* (Videofilmkunst, 2006)
De Keersmaeker, Anne Teresa, *A choreographer's score: Fase, Rosas danst Rosas, Elena's aria, Bartók* (Mercatorfonds/Rosas, 2012)
Rossini, Gioacchino, *Semiramide* / Vlaamse Opera (Dynamic, 2015)

Facebook

De laatste nieuwtjes en signalementen van aanwinsten vindt u ondertussen nog altijd op onze [Facebookpagina](#).

Mocht u vragen of opmerkingen hebben, dan vernemen we die graag via mail: jan.dewilde@ap.be